

B-kursen 97/98
boendet och skissandet

STADSRUMSMÅTT

Rubriken är inte entydig. Den kan få en att tänka i olika riktningar. Frågar vi oss vad stad är, finns det *två synsätt* som är så motsatta att det nästan kan liknas vid en fixeringsbild – man ser antingen det ena eller det andra.

Vad är stad? Mönster eller liv. Geometri eller historia.

Mönster, geometri – då ser vi staden som objekt, som konstruktion. Vi ser flygbilden, kartan, teodoliten, gränserna.

Liv, historia – då ser vi människor som rör sig, gör någonting. Vi kan föreställa oss vad som hänt en gång, Vi kan uppfatta staden som en scen.

Scenbilden bakom människorna har betydelse. Samspekar med det liv som utspelas där. Vardagslivet och vad mer det kan vara.

Synsätten utesluter inte varandra, tvärtom. Vi behöver geometrin som redskap. Bara vi inte tror att det räcker, med konstruktioner på papperet, på ritbordet, att tillverka. Vi behöver å andra sidan leva oss in i livet 'på scenen', vi behöver kunna illustrera den inlevelsen för andra.

Rubriken är instrumentell. 'Hur skall jag veta vad det jag ritat måste ha för mått?' Det är en bra fråga, utifrån båda perspektiven. Mått mäta utifrån kroppen och dess utrymmesbehov som i Corbusiers eller da Vincis odödliga figurer. Eller uppmätta mellanrum som berättar om erfarenheter – så har man gjort. Vetenskapligt, systematiskt eller med egna värderingar, grundade på erfarenhet och självkritik.

Vad betyder 'måste' ha? Rimligtvis att det fungerar. Men då inte för att det står i någon tabell. Vi tar ansvar för helheten. Det måste betyda att vi värderar varje situation, varje rum från alla aspekter. (Inte bara specialistens, som förser oss med måttuppgifter.) För att göra det måste vi leva oss in i situationen, pröva den. Vi måste 'känna på' måtten, dimensionerna med en kombination av erfarenhet, nyfikenhet och snille. Det gör vårt arbete positivt, offensivt – och jobbigare.

Vi kan aldrig skylla ifrån oss.

Problemet är att vi heller aldrig kan engagera oss i allt. Vi kan inte göra en både empatisk och saklig prövning av varje element i ett 'stycke stadsbygd'. Vi hinner inte. Vi måste prioritera.

Därav allt tal om typsituationer, strategier och systemstudier (minns bilden STADSBYGGET SOM ARKITEKTUR)

Och en sak till, principiellt viktig. Vi måste ha tillit. Tillit till oss själva, till vår erfarenhet och vårt skissande och därutöver till andra i samtal och informationsutbyten.

Det vi jobbar med i den här kursen består av vanliga företeelser. Hus, vägar, träd, gatstenar,... Allt sådant kan vi 'ta tumstocken ur bakfickan' och testa i olika exempel, mer eller mindre förebildliga. Då blir det förstahandsuppgifter. Att däremot gå in och mäta t ex i ett tävlingsförslag är sekundärt, vilar på andras erfarenheter. Hur gör man dessa till genuint egna? Jo, genom att pröva dem i sitt ' eget problem'. Fungerar det? Undersökande, med skisser, modellstudier, ...

Det gäller både praktiskt och estetiskt.

(Sammanställningar av måttuppgifter finns i äldre litteratur: 'rikast' är den gamla Bygg från 60-talet, men också den nyare har en del ... Du samlar ju själv på dig en 'mätthandbok'.)

Hus har vi levt i hela livet. Rum, lägenhet, hus är enkla additioner – i vart fall för att få begrepp om volym och utrymmesbehov. Mellanrummen är det också. Från en praktisk grund kan man ansätta andra perspektiv, t ex fråga sig vad minska måtten resp öka får för sinnliga effekter. Från en praktisk grund kan man undersöka i sina skisser vad man ser, vad ... Bra, nöjd? Eller ...?

Även vid detaljskissande kan man ta stöd av t ex beräkningarna om utrymmesbehov (Kinna) för olika hustyper. Men det förutsätter en ansträngning att räkna på förhållandet mellan del och helhet!

Det är sällan ni möter tekniska utmaningar som motorvägens mer komplicerade geometri. Det räcker med att rimligt kunna placera bilen på en tillräcklig parkeringsyta, att ha en uppfattning om vad utrymme som behövs för att komma runt ett hörn, att hinna stanna ... Var bilar ö h t skall få vara resp måste kunna ta sig fram.

Vilka fysiska åtgärder har effekt på upplevelsen av framkomlighet?

Växtligheten. Vad är en skog? En dunge? Vad är skärmande – för insyn, för buller, för vind, ...?

Hur djupt är ett bryn? Vad ser man, inifrån huset, från tomten, ...?

Hur mycket utrymme behöver ett träd? Nu, sedan? Vilket tidsperspektiv har jag? Vilka.

Material ger också enkla additioner. Tegel, gatsten, plattor summerar sig till helheter. Skall man 'hugga' eller räkna med hela mått eller vänta med det till sedan.

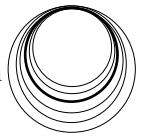
Resonemanget kan samlas till en fråga. Hur förvandla kvantitet till kvalitet? Och tvärtom. En fråga med nobelprisdimensioner.

Som framgång handlar detta för mig snarare om attityd och arbetssätt än formler. Hur man strukturerar sitt tänkande.

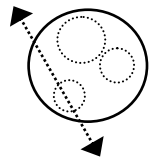
En tankestruktur

– som förutsätter att man tänker inifrån rummet, från individen. Scenbilden.

Rummet definieras av sina 'väggar'. Det dominerande rummet råar, man kan ju befinna sig i flera rum samtidigt – som kinesiska askar, överlappande, länkade m m. Rummet kan innehålla flera platser, objekt, t o m områden och man kan i allmänhet röra sig genom det på många sätt.

Den rörelse som intresserar oss är människans. Då blir det viktigt att veta vad som kan inskränka rörelsefriheten, vara begränsande bindande. Och vad är det för sorts rörelse vi talar om? Är det fötternas, cykelns eller pågatågets? Vad blir det för system? Hur fungerar det? Vilka delar är intressanta, problematiska?

Platsen har med vilja att göra, något iordningställt eller önskat. Det vi fokuserar tenderar att bli en plats. Objektet är en enhet man kan se 'runt om'. Området, är det något vi sätter namn på?

rummets mått – SINNENAS RÄCKVIDD, vad märker jag, vad ser jag, hur värderar jag

rörelsens mått – TIDEN, vad når jag? Rörelsens egenskaper för kropps-, rums och omvärldsupplevelsen

platsens mått – UTRYMMET, vad får plats? Den typiska situationen?

objektets mått – DIMENSIONEN, vad är det? material, konstruktion; inre (och yttre) användning

områdets mått – OMFATTNING, gräns och innehåll och karaktär (identitet) vad konstituerar området som ett område?

Allt utifrån erfarenheter, referenser, konsekvensbedömningar (dvs 'min' kultur, och platsens) – fungerar det som jag ritat det?

ett test: Var tar sådana fysiska företeelser vägen som vattnets lopp och solens? Markens egenskaper?
Det topologiska och topografiska landskapet?